

טז

הָאֶסְפוּ וְאֶגִּידָה לָכֶם אֵת אֲשֶׁר יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרֵי־
הַיָּמִים (מט, א)

"ביקש לגלות את הקץ, ונסתלקה ממנו שכינה" (רש"י)

מבואר במפרשים, שהסיבה לכך שבפועל לא גילה יעקב את הקץ היא מפני ש"יימשך נזק גדול מן ידיעת הקץ, כי הדורות הקודמים, היודעים שהגאולה לא תהיה בימיהם, לא ידרשו את פני ה' לבקש על הגאולה"⁵⁵.

אלא שלפי זה יש להקשות לאיך גיסא: אם אמנם עלול גילוי הקץ לגרום לתוצאות שליליות – מדוע ביקש יעקב לגלות את הקץ?

ויש לבאר זאת על פי דברי חז"ל⁵⁶, שאילו זכו ישראל היתה באה הגאולה השלמה כבר בעת יציאת מצרים, ולא היתה אחריה גלות נוספת:

יעקב רצה לגלות לבניו עובדה זו עצמה – שאם יזכו ישראל תבוא הגאולה השלמה יחד עם יציאת מצרים (שזמנה הצפוי היה ידוע להם); ומטרתו בגילוי זה היתה כדי לעודד אותם לשמור על מצבם הרוחני הנעלה ולהיזהר מכל חטא, כדי שהגאולה אכן תבוא בעת יציאת מצרים ולא תידחה מפני חטאיהם (כפי שאירע לבסוף).

ואף על-פי שגם לפי פירוש זה מדובר על מועד שנמצא במרחק של קרוב למאתיים שנה – לא היה מקום לחשוש שהדור הנוכחי יתרשל בעבודתו (מתוך מחשבה שבכל מקרה בני דור זה לא יזכו להגיע לכך), שכן, מאחר שקץ זה תלוי במעשיהם של בני ישראל – יש בכוחם להחיש ולהקדים אותו עוד יותר על-ידי מאמץ נוסף בעבודתם, כך שהגאולה תבוא עוד לפני הזמן המיועד (כמאמר חז"ל "זכו – אחישנה"⁵⁷).

55. כלי יקר כאן. וראה יפה תואר לב"ר פצ"ח, ב.

56. זח"ג רכא, א.

57. סנהדרין צח, א.

יחד עם זאת, בסופו של דבר נסתלקה מיעקב השכינה, ונמנע ממנו לגלות לבניו את הקץ:

אילו היה יעקב מגלה לבניו את הקץ – אמנם הם היו משתדלים ומתאמצים לזרז עוד יותר את הגאולה, והיא היתה באה מוקדם יותר, אך במקרה כזה לא היתה עבודתם שלמה, מאחר שהגורם לעבודתם הוא גילוי הקץ, שהגיע מלמעלה; ואילו עבודת ה' שלמה היא דוקא כשהאדם עובד את ה' מצד עצמו, בכוחותיו שלו (ובלשון חז"ל⁵⁸: "אדם רוצה בקב שלו מתשעה קבים של חברו").

יעקב, מצדו, שאף להחיש ככל האפשר את היציאה מהגלות ולקרוב ככל האפשר את הגאולה, גם אם עבודתם של ישראל לא תהיה בשלמות הראויה, ולכן רצה לגלות לבניו את הקץ; אלא ש"נסתלקה ממנו שכינה", מכיוון שהקב"ה רצה שהגאולה תהיה בשלמות, וגאולה כזו תבוא רק בכוח עבודתם העצמית של בני ישראל, ללא הסיוע של גילוי הקץ⁵⁹.

(לקו"ש ח"כ ע' 228 ואילך)

58. ב"מ לח, א.

59. מעין זה מצינו בנוגע ליציאת מצרים (ברכות ט, סע"א ואילך): בני ישראל רצו להיגאל ממצרים בהקדם ככל האפשר, ולשם כך אף הסכימו לוותר על ה"רכוש גדול" שהובטחו בו – אולם הקב"ה רצה שהיציאה ממצרים תהיה בשלימות, ודוקא ב"רכוש גדול", ולכן איחר את היציאה ממצרים.